

НАГЛАСИ НА БЪЛГАРИТЕ КЪМ ДОНОРСТВОТО И ТРАНСПЛАНТАЦИЯТА

Октомври 2024

Паспорт и методология на изследването

Реализация на изследването: „Тренд“

Възложител: Изпълнителна агенция „Медицински надзор“

Обем на извадката: 1002 ефективни интервюта с респонденти на възраст 18+ г.

Представителност: За пълнолетното население на страната

Метод на регистрация: Пряко полустандартизирано интервю „лице в лице“

Период на провеждане: 16–22 октомври 2024 г.

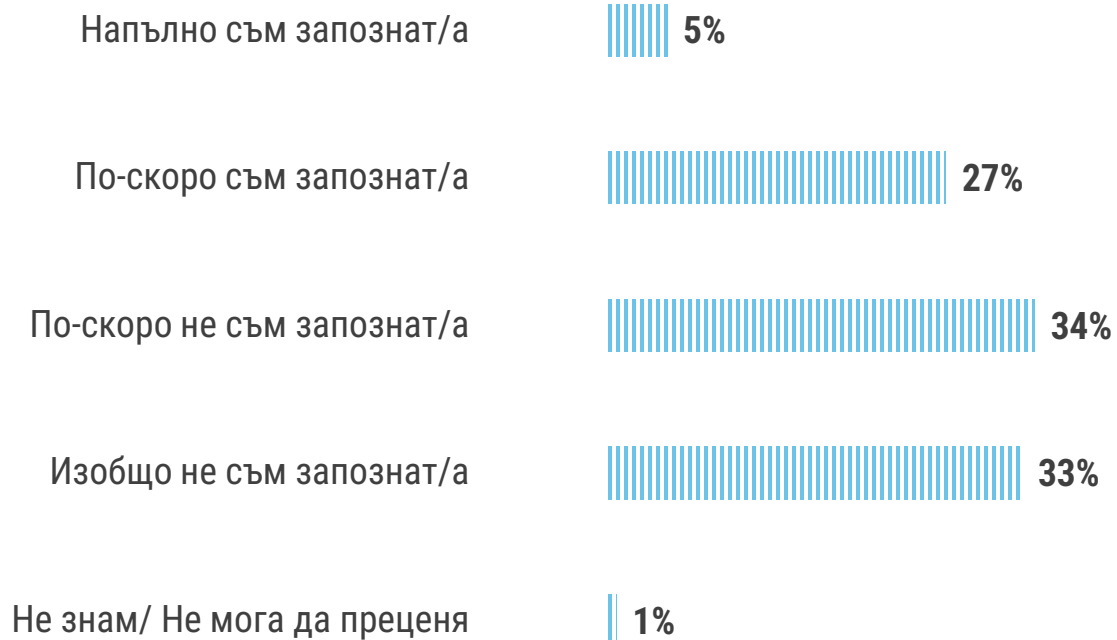
Максимално допустима стохастична грешка: $\pm 3.1\%$

Вие лично запознат/а ли
сте или не сте запознат/а с
донорството и условията,
при които човек може да
стане донор?

Въпрос с предварително
зададени опции

Един отговор

База: 1002 респондента

Запознатост с темата

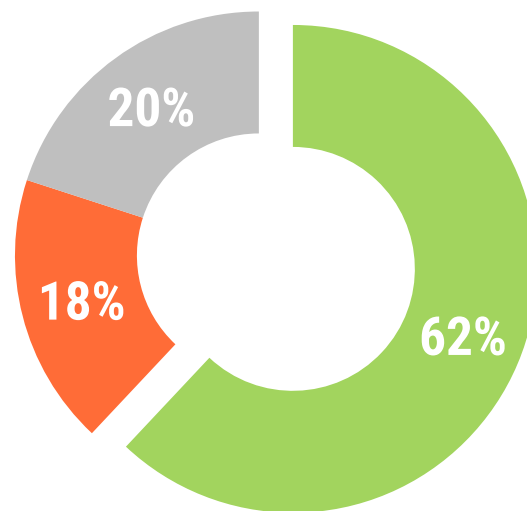
- Приблизително една трета от българското общество (32%) изразява някаква степен на запознатост с донорството и условията, при които човек може да стане донор. Преобладаващата част от тях се определят като „По-скоро запознати“, а делът на определящите се като напълно подготвени по темата е едва 5%. Следва да бъде отчетен и фактът, че подобен тип въпроси често генерират „престижни отговори“ и обосновано може да се предположи, че действителното ниво на осведоменост по темата остава по-ниско от декларираното.
- Нивото на запознатост не се влияе от пола на респондентите. Регистрира се по-ниска от средната осведоменост сред най-младите, както и сред най-възрастните. Най-значителен фактор е образованието на респондентите – приблизително половината от висшистите декларира, че в някаква степен са запознати, докато сред хората с основно образование това се равнява на приблизително 1 от 10 души. Информираността е по-висока в столицата и областните градове, докато в селата остава под средната.

Вие лично като цяло
одобрявате ли или не
одобрявате донорството
на органи?

Спонтанен отговор

Един отговор

База: 1002 респондента

Одобрявам

Не одобрявам

Не знам/ Не мога да преценя

Одобрение на донорството

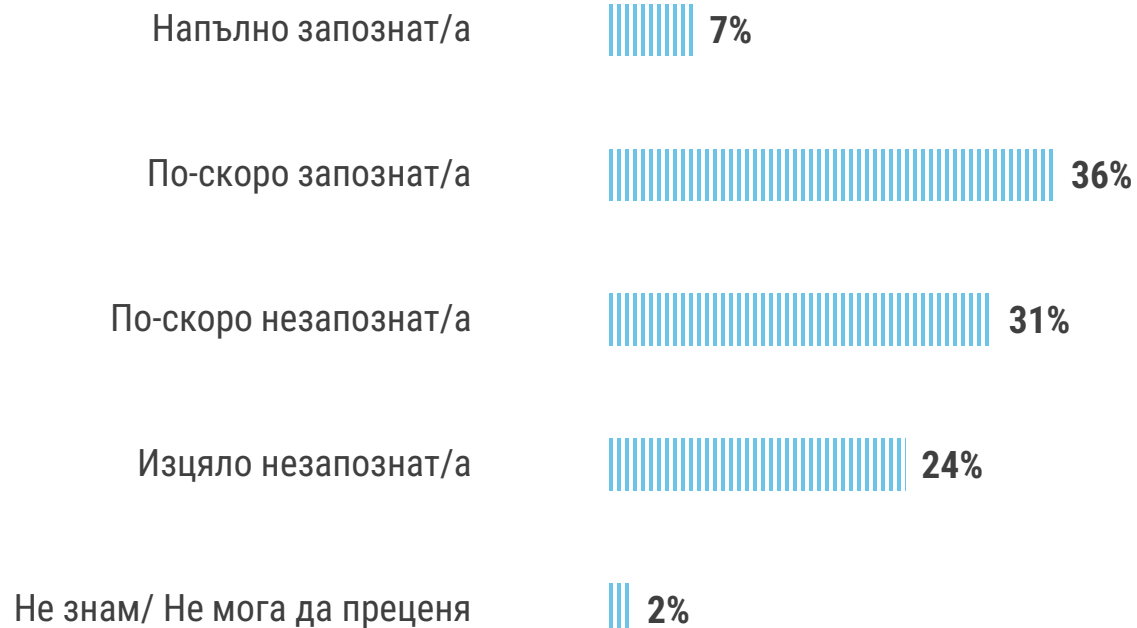
- 6 от 10 души (62%) одобряват донорството. Подкрепата е по-висока от средното ниво при хората между 30 и 60 г., които са по-добре запознати с темата. При хората под 30 г. одобрението остава под средното за сметка на по-висок дял „Не мога да преценя“. При хората над 60 г. се регистрира по-високо неодобрение.
- Положителната нагласа е най-висока сред висшистите, а при лицата с основно образование е приблизително два пъти по-малко от средната.

Вие лично до каква степен
сте запознат/а с понятието
мозъчна смърт?

Въпрос с предварително
зададени опции

Един отговор

База: 1002 респондента

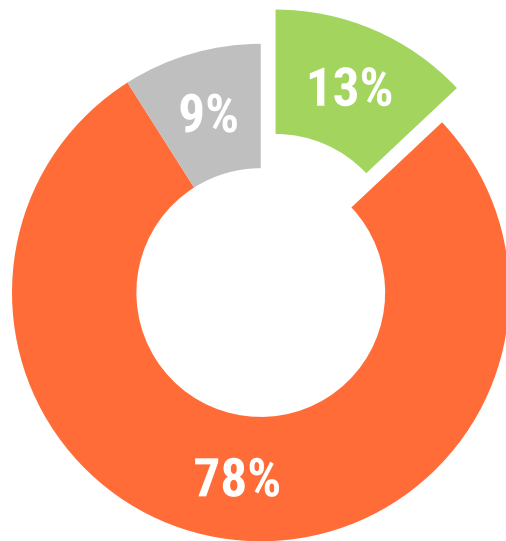

От това, което Вие лично
знаете за състоянието на
мозъчна смърт, има ли
или няма възможност
потърпевшият да се
възстанови от това
състояние?

Спонтанен отговор

Един отговор

База: 432 респондента,
които са напълно запознати
или по-скоро запознати в
понятието „мозъчна смърт“

■ По-скоро има

■ По-скоро няма

■ Не знам/ Не мога да преценя

Запознатост с мозъчната смърт

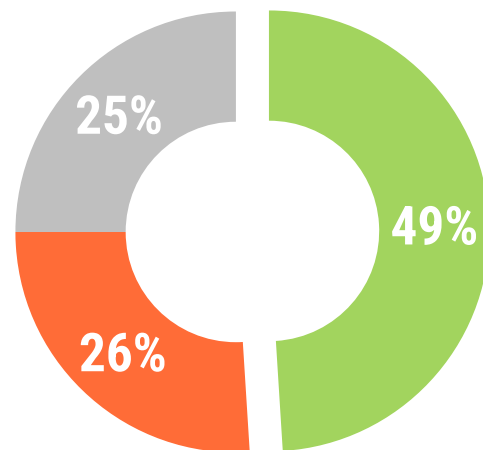
- Разбирането, че мозъчната смърт е необратимо състояние е от голяма важност за осъществяването на трансплантации в донорски ситуации. Само 7% се определят като напълно запознати с понятието, а още 36% твърдят, че са по-скоро запознати. Нивото на осведоменост е най-ниско сред хората под 30 г.
- Приблизително 8 от 10 души, които се определят като запознати, правилно посочват, че мозъчната смърт е необратимо състояние, докато останалата една пета не може да даде отговор или отговаря погрешно. Преизчислявайки делът на реално запознатите, получаваме общо 34%, което означава, че две трети от българското общество не е запознато с мозъчната смърт и необратимостта на диагнозата.

Ако Ви бъде съобщено от лекар, че човек е в състояние на мозъчна смърт, Вие лично бихте ли или не бихте се доверили на медицинската диагноза?

Спонтанен отговор

Един отговор

База: 1002 респондента

■ Бих се доверил/а

■ Не бих се доверил/а

■ Не знам/ Не мога да преценя

Доверие в поставянето на диагноза

- Освен високата незапознатост със състоянието на мозъчна смърт, потенциален проблем е, че общо над половината от българите (52%) не биха се доверили (26%) или не знаят дали биха се доверили (26%) на лекарската експертиза при определяне на състоянието. Това може да бъде пречка за реализиране на трансплантации, дори и сред хора, които принципно одобряват донорството.
- Делът на отговори „Не бих се доверил/а“ нараства с покачване на възрастта от приблизително една пета сред най-младите до приблизително една трета сред най-възрастните.
- Хората с по-високо образование и по-висок жизнен стандарт имат по-високо доверие в лекарите. В по-малките населени места (малки градове и села), където и достъпът до лекарска грижа е по-затруднен, се регистрира над средното недоверие към лекарската експертиза по темата.

Поради какви причини Вие лично не бихте се доверили на медицинската диагноза?

Въпрос с предварително зададени опции

Един отговор

База: 259 респондента,
които не биха се доверили

Доверие в поставянето на диагноза

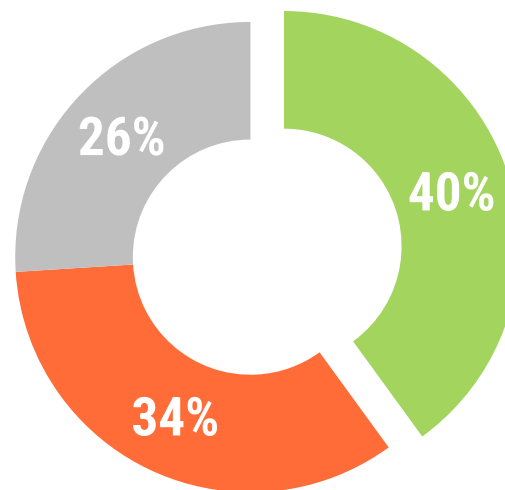
- Сред основните причини за скептицизъм сред онези, които посочват, че не биха се доверили, са страхът от грешна диагноза (68%), следван от липса на доверие в лекарите (60%).
- Половината от респондентите (51%), които не биха се доверили, се опасяват, че лекари участват в нелегални схеми, свързани с донорство. 4 от 10 сред тях посочват като причина липсата на компетентност у лекарите и/или липсата на апаратура и оборудване в болниците.
- В най-малка степен на фона на останалите мотиви, недоверието се базира на реален опит с грешна диагноза – това посочват трима от десет души, които се съмняват в лекарите.

Вие лично бихте ли или не бихте се съгласили да дарите Ваши органи след смъртта си?

Спонтанен отговор

Един отговор

База: 1002 респондента

■ Бих се съгласил/а

■ Не бих се съгласил/а

■ Не знам/ Не мога да преценя

Нагласа към донорството

- Четирима от десет пълнолетни българи твърдят, че биха се съгласили да дарят свои органи след смъртта си. Ако сравним този дял с дела на хората, които одобряват донорството, ще видим, че той остава с 22% по-нисък.
- Докато 18% по принцип не одобряват донорството, то почти два пъти повече (34%) не биха се съгласили органите им да бъдат дарени след смъртта.
- Тези разминавания, както и високият дял на хората, които не могат да дадат отговор, отчасти могат да се обяснят с чувствителността на темата, както и с възможността респондентите да не желаят да отговорят от страха пред непознат анкетьор.
- Не се регистрира съществена разлика на база пола на респондентите. По-високо ниво на съгласие се наблюдава при хората в активна възраст между 30 и 60 г. Сред най-младите подкрепата е по-слаба за сметка на по-голям дял отговори „Не мога да преценя“. При хората над 60 г. се регистрира по-висок отказ от даряване, достигащ над половината при хората над 70 г.
- Висшистите и хората с високи доходи са по-склонни да станат донори след смъртта, а с понижаване на образованието и дохода, положителната нагласа намалява.

Поради какви причини Вие лично не бихте се съгласили да дарите Ваши органи след смъртта си?

Въпрос с предварително зададени опции

Един отговор

База: 342 респондента,
които не биха се съгласили

Причини за отказ от донорство

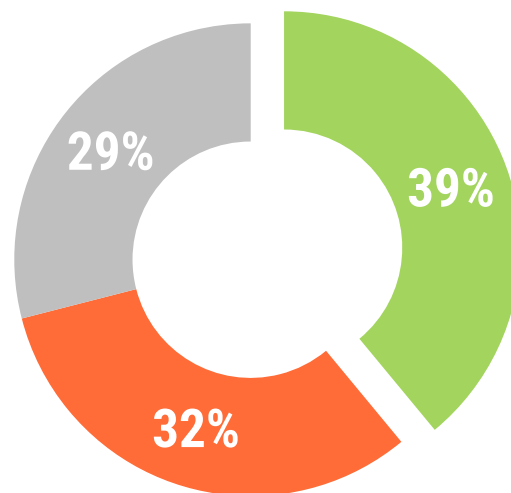
- Водещата причина за отказ от донорство е мнението на респондентите, че не са подходящи поради болест или старост (42%). Това е водещата причина за хората над 60 г.
- Сред по-младите групи обаче първостепенната причина за отказ е убеждението, че ако се съгласят, лекарите може да не направят необходимото, за да спасят живота им. Това заявяват приблизително 4 от 10 сред всички респонденти (38%). Усещането се допълва от страха, че здравето и животът им могат да бъдат застрашени (27%).
- Високите натрупвания на следните отговори свидетелстват за незапознатост и недоверие към донорството – 30% посочват страх/несигурност от процеса, 25% - недоверие към него, 24% - незапознатост с процедурата, а 23% се страхуват какво ще се случи с тялото им.
- Недоверието към лекарите се регистрира и в отговорите „съмнение относно диагностицирането на мозъчна смърт“, посочвано от 21%.
- В сравнителен план най-маловажните притеснения са свързани с неизвестността кой ще получи органите, възраженията от страна на близките, както и религиозните причини.

Ако липсва изразена воля на починалото лице, се иска съгласие от близките на починалия за вземането на органите му за трансплантация. Вие лично как бихте искали да постъпят близките Ви в подобна ситуация?

Въпрос с предварително зададени опции

Един отговор

База: 1002 респондента,

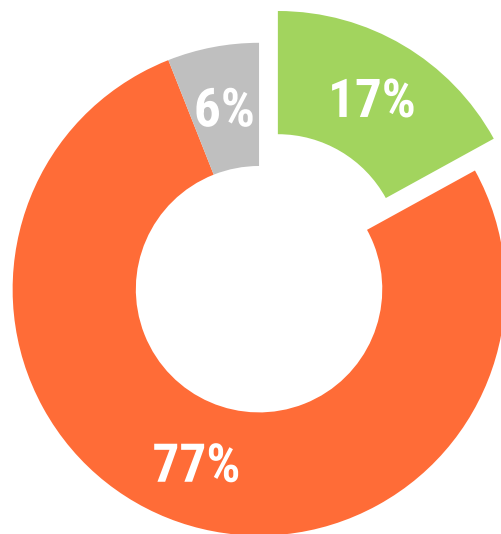
- Бих искал/а да дарят органите ми
- Не бих искал/а да дарят органите ми
- Не знам/ Не мога да преценя

Вие лично споделяли ли
сте или не сте споделяли
Вашето желание с
близките си?

Спонтанен отговор

Един отговор

База: 1002 респондента

■ Споделял/а съм го

■ Не съм го споделял/а

■ Не знам/ Не мога да преценя

Взимане на решение от близки

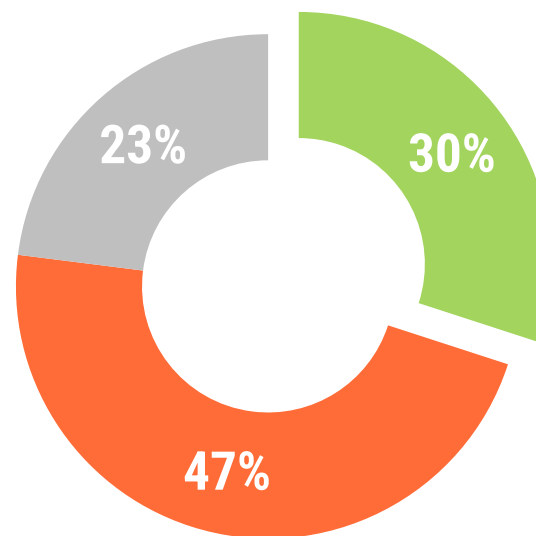
- Близко четири от десет души (39%) са съгласни близките им да дарят органите им при липса на изразена воля от тяхна страна. Това се равнява на дела на хората, които като цяло са съгласни да бъдат донори (40%). И тук се наблюдава сходна зависимост на база възрастта. По-съгласни от средното са хората между 30 и 60 г. Лицата над 60 г. изразяват по-високо несъгласие, а младите в по-голяма степен се затрудняват да преценят.
- Въпреки това темата за донорството остава табу за мнозинството от респондентите. Под една пета (17%) са споделяли за желанието си да бъдат донори на близките си. Сред онези, които желаят да дарят, делът достига 26%, но въпреки това остава по-нисък от този на хората, които принципно са съгласни.

Ако се наложи Вие да вземете решение да дарите или не органите на Ваш близък/ роднина на друг човек, бихте ли или не бихте могли да вземете решение?

Спонтанен отговор

Един отговор

База: 1002 респондента

■ Бих могъл/а

■ Не бих могъл/а

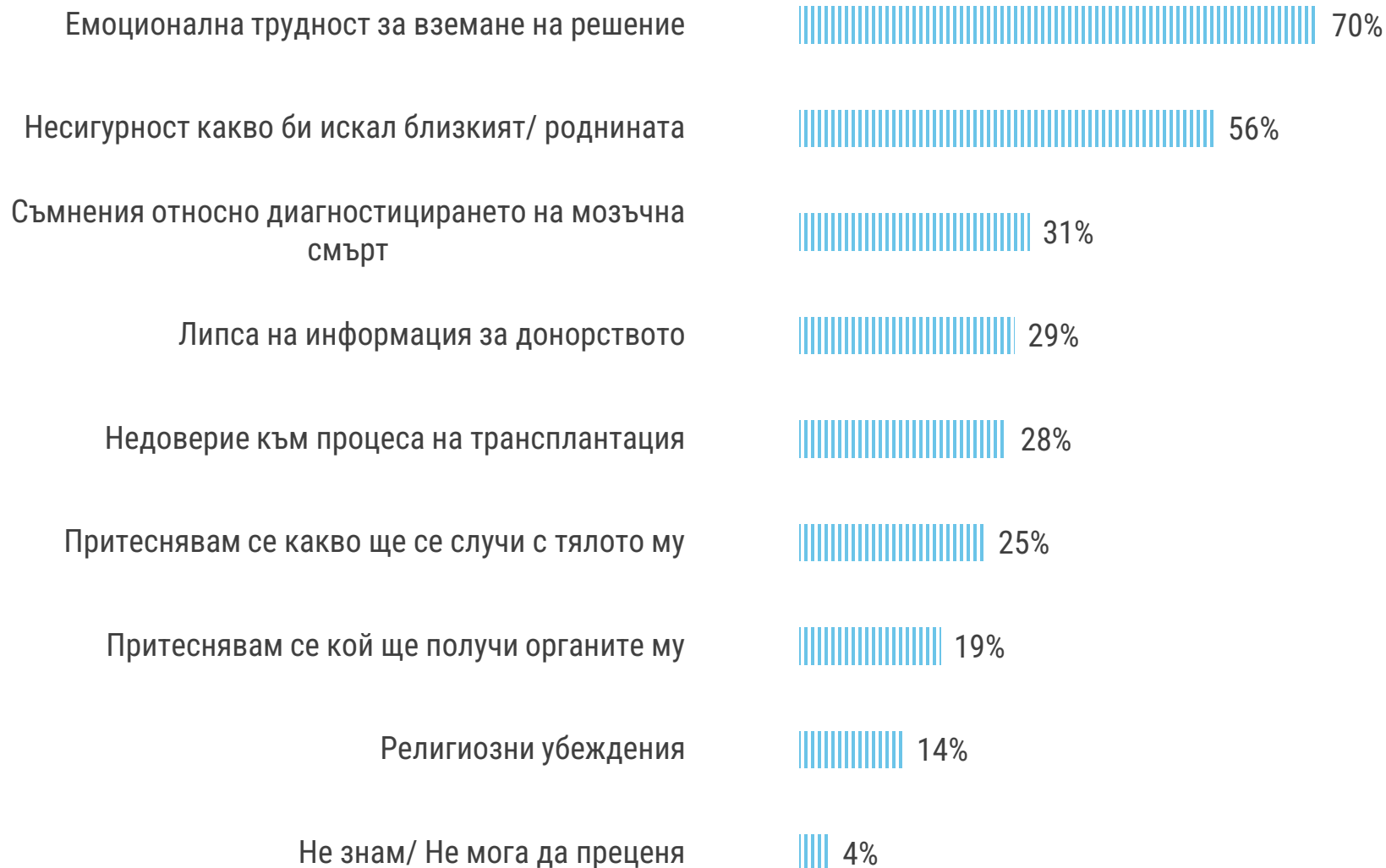
■ Не знам/ Не мога да преценя

**Поради какви причини
смятате, че не бихте могли
да вземете решение?**

Въпрос с предварително
зададени опции

Един отговор

База: 470 респондента,
които не биха могли да
вземат решение

Взимане на решение за близки

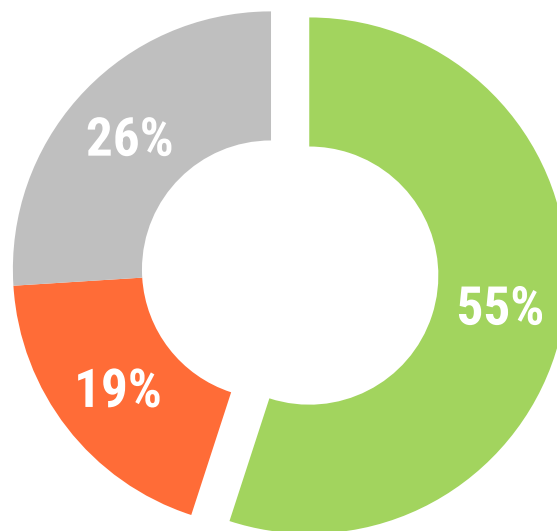
- Трима от десет души (30%) твърдят, че биха могли да вземат решение да дарят органи на свой близък на друг човек. Този дял е двойно по-нисък от дела на хората, които по принцип подкрепят донорството.
- Близко половината (47%) от пълнолетното население признава, че не би могло да вземе подобно решение, а близо една четвърт (23%) не могат да преценят. Подобно решение би било най-трудно за най-младите и най-възрастните, ниско образованите и жителите на селата.
- Водещата причина (70%) за невъзможността да се вземе решение е емоционалността. Този отговор е обясним предвид чувствителността на темата.
- На второ място като причина обаче се нарежда несигурността какво би искал близкият – това посочват 56% от онези, които не биха могли да вземат решение. Тежестта на този фактор не е изненадващ предвид ниския дял на хората, които са споделяли за своето решение пред близките си.
- На следващо място като причини приблизително трима от десет души посочват съмненията относно диагностицирането на мозъчна смърт (31%), липсата на информация по темата (29%), недоверие към процеса (28%), както и притеснения какво ще се случи с тялото на близкия (25%).

Ако ваш близък/ роднина
има животоспасяваща
нужда от орган, който Вие
можете да дарите, без да
бъде застрашен Вашият
живот, Вие лично бихте ли
или не бихте го направили?

Спонтанен отговор

Един отговор

База: 1002 респондента

■ Бих го направил/а

■ Не бих го направил/а

■ Не знам/ Не мога да преценя

Даряване на орган приживе

- Мнозинството (55%) от българите заявява готовност да дари приживе орган на свой близък в нужда. Това споделят малко по-често жените (57%) отколкото мъжете (53%).
- Съгласието е по-високо при хората между 30 и 60 г. При по-младите се регистрира по-голям дял отговори „Не мога да преценя“. При хората над 70 г. почти една трета са категорични, че не биха дали, което вероятно се дължи на факта, че тази група в най-голяма степен отчита състоянието на органите си като неподходящи за дарение.

Вие лично одобрявате ли
или не одобрявате част от
дарените в България
органи да се транспор-
тират за трансплантации в
чужбина?

Въпрос с предварително
зададени опции

Един отговор

База: 1002 респондента

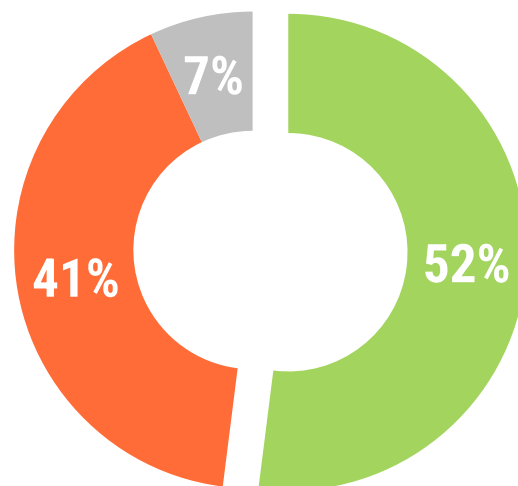
- Транспортирането на органи за трансплантация в чужбина се възприема по-скоро негативно сред българските граждани. Общо 63% в някаква степен изразяват несъгласие. Близко една четвърт (24%) по-скоро го одобряват, като делът на категорично одобрение е сравнително нисък.

Вие лично чували ли сте
или не сте чували за
нелегални схеми за
търговия с органи в
България?

Спонтанен отговор

Един отговор

База: 1002 респондента

■ Чувал/а съм

■ Не съм чувал/а

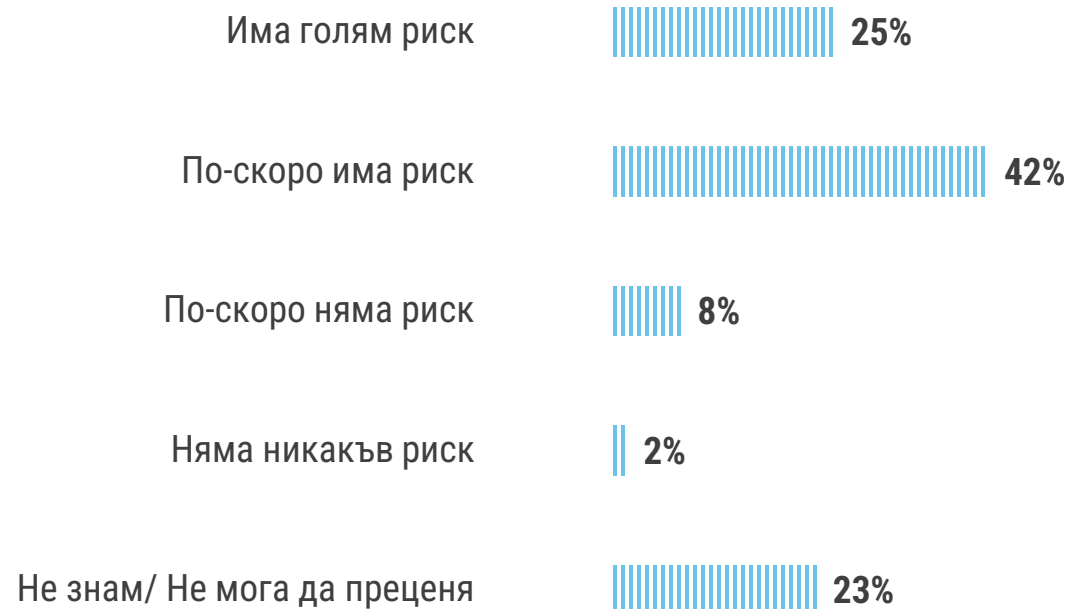
■ Не знам/ Не мога да преценя

До каква степен Вие лично
смятате, че има риск от
участие на лекари в
нелегални схеми за
търговия с органи в
България?

Въпрос с предварително
зададени опции

Един отговор

База: 1002 респондента

Схеми с търговия на органи

- Над половината от българските граждани (52%) са чували за нелегални схеми за търговия с органи в България. Това отчасти обяснява високия скептицизъм към донорството и притесненията, че изразеното съгласие може да представлява заплаха. По-често за такива случаи са чували мъжете, лицата над 40 г., висшистите и градското население.
- Проучването регистрира високо ниво на съмнение за участие на лекари в схеми за търговия с органи – над две трети (67%) твърдят, че има такъв риск. Тези съмнения се отразяват и във високия скептицизъм към работата на лекарите и диагностицирането на мозъчна смърт.

Основни изводи

- Запознатостта с донорството и условията, при които човек може да стане донор, са неудовлетворителни. Осведомеността относно състоянието на мозъчна смърт и неговата необратимост също могат да бъдат определени като ниски. В допълнение, разговорите и споделянето на позиция относно донорството с близки са валидни за малка част от обществото. Комбинацията от тези фактори може да окаже негативно влияние при вземането на решение за даряване на органи на близък човек.
- Висок дял респонденти не отговарят на въпросите, свързани със съгласието да станат донори след смъртта. Вероятно това е следствие от страха от непознатия анкетатор и разбирането, че съгласието да бъдеш донор може да бъде риск за живота.
- Проучването отразява и традиционното схващане на българите да не говорят/да не мислят по такива теми, за да „не дърпат дявола за опашката“. То рефлектира върху нагласата да се обсъжда и споделя – дори и хора, които подкрепят донорството, невинаги коментират темата с най-близките си.

Основни изводи

- Сред българското общество няма високи нива на принципно несъгласие с донорството по морални или религиозни причини. Съществен проблем е недоверието в процеса и съмнението, че изразеното съгласие за донорство, може да бъде застрашаващо за живота. страховете се подсилват от недоверието в лекарите и съмненията, че те самите могат да бъдат част от схеми за нелегална търговия на органи.
- Най-голямо влияние върху положителните нагласи оказва образованието и по-високият социален статус. Обратното, по-маргинализираните общности, където и традиционните разбирания са по-широко застъпени, остават по-скептични към донорство.
- Необходими са допълнителни усилия за повишаване на осведомеността сред обществото с фокус върху разясняването на процесите и разсейване на страховете.
- Даряването на органи в чужбина не среща високо ниво на подкрепа. Така популяризирането на успешно транспортиране на органи за трансплантация в чужбина би могло да провокира негативна реакция. Необходимо е подобни новини да бъдат съпътствани с допълнително разяснение защо това се прави. В противен случай може да остане погрешното усещане, че въпреки листата на чакащи в България, органите се изнасят за чужбина заради заплащане или други облаги.

Адрес: ул. "Николай Хайтов" № 2Г, ет. 2, офис 2
1113 София

Телефон: +359 886 31 76 73

Имейл адрес: office@rctrend.bg

Сайт: www.rctrend.bg